

PAROOL ZATERDAG 27 JULI 2013

‘Voor sommige mensen horen schulden bij hun identiteit’

tekst KIRSTEN DORRESTIJN

Roeland van Geuns, lector armoede en participatie aan de HvA, onderzoekt hoe re-integratie en schuldhulpverlening verbeterd kunnen worden. Hij pleit voor meer op maat gemaakte ondersteuning.

Hoe groot zijn de problemen in Amsterdam?

“Armoede, schulden en werkloosheid zijn grootstedelijke problemen. In Amsterdam zijn die beduidend groter dan in een gemiddelde Nederlandse stad, maar in bijvoorbeeld Rotterdam zijn ze door een dynamischere arbeids- en woningmarkt nog groter.”

“Terwijl van de Nederlandse bevolking 9,5 procent op een sociaal minimum leeft, is dat in Amsterdam meer dan 17 procent. Door de crisis neemt de intensiteit van de problemen toe. Schulden worden hoger en complexer, en meer en meer mensen krijgen ze.”

Wat voor soort mensen zijn het die schulden hebben?

“De groep met een verstandelijke beperking of geestelijke gezondheidsproblemen is oververtegenwoordigd, al weten we niet precies in welke mate. Alleenstaande mannen zijn oververtegenwoordigd in de schuld- hulpverlening en in de bijstand. Soms komen zij uit een milieu waar schulden en een uitkering bij het leven horen, het hoort bij hun identiteit.”

“Op het moment dat mensen bij de schuldhulpverlening aankloppen, zitten ze meestal al jaren in de problemen. Om hun schulden voor zichzelf te rechtvaardigen hebben ze er een verhaal bij gemaakt. Ze zeggen: die eerste schuld bij Vodafone van driehonderd euro heb ik inderdaad gemaakt, maar het bedrag is nu opgelopen tot duizend euro en daar kan ik niks aan doen.”

Welke lacunes ziet u in de schuldhulp- verlening?

“Ik zie een positieve verschuiving, maar we komen uit een situatie die als volgt ging: mensen klopten met een plastic tas vol enveloppen aan bij de schuldhulpverlening, de tas werd op tafel leeggekieperd en de hulpverlener schoof de inhoud naar zich toe. Hij handelde de zaak af. Dat kan hij immers veel sneller dan zijn cliënt, want die brieven zijn vrij ingewikkeld geschreven.”

“Het probleem werd op deze manier tot een technisch probleem gereduceerd. Er werd nauwelijks gevraagd naar het gedrag van de cliënt. Daarom vervallen zo veel mensen in hun oude gedrag.”

“Hetzelfde geldt voor werkloosheid. Dat probleem werd ook vaak gereduceerd tot iets technisch. Mensen moesten ‘een baan’ hebben. Lukte dat niet, dan zette je ze in ‘een traject’ voor scholing, zonder veel te weten over de effectiviteit van deze aanpak.”

Hoe gaat dat nu?

“Langzaam zien we in dat het ‘foute gedrag’ van mensen met schulden geautomatiseerd gedrag is; zij zijn zich er niet van bewust. Daarom zijn we gaan denken in termen van gedragsproblemen. Het heeft pas zin om een schuldregeling toe te passen, als wordt voorkomen dat iemand weer de fout in gaat. Steeds vaker kijkt men naar de achterliggende oorzaken van de problemen en die hebben alles met gedrag te maken.”

“Nu zijn de eerste vragen: wat maakt dat deze persoon niet in staat is zijn schuld op te lossen? En hoe kan de schuldhulpverlener ervoor zorgen dat hij dat in de toekomst wel kan?”

“Er zijn natuurlijk mensen die het echt niet zelf kunnen, die het analytische vermogen missen om hun schulden te begrijpen. Zo hoorde ik laatst dat enkele deelnemers na een acht weken durende budgetcursus nog niet begrepen wat het begrip ‘vaste lasten’ betekent. Dan kan het bijna niet anders dan dat je de portemonnee van zo iemand overneemt en hem weekgeld geeft.”

Hoe kan het systeem om armoede te bestrijden nog verder worden verbeterd?

“De verschillen tussen mensen moeten beter in het oog gehouden worden. Er zijn geen one size fits all- oplossingen. Wat voor de één te veel ondersteuning is, is voor de ander te weinig. De vraag is: wat doe je voor wie?”

ROELAND VAN GEUNS
1954 Davos (Zwitserland)

1981 afgestudeerd als sociaal geograaf, UvA

1990 promotie economische faculteit, UvA

1983-1986 onderzoeker UvA

1987 medeoprichter onderzoeksbureau Regioplan, Amsterdam

1987-heden partner Regioplan

2012-heden lector armoede en participatie Hogeschool van Amsterdam